

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

Опроштај са 1892-ом годином

Баш глуво доба беше,
Кад сам јој рек'о: збогом!
Одлази — ал' понеси
Све наше јаде собом!

Понеси: мржњу, злобу,
А пошљи љубав, правду;
Понеси многу хвалу
А пошљи воље раду

Понеси раздор клети
А пошљи свету слогу,
Да лепша срећа сване
И нашем милом роду!...

Ах! иди... иди стара!
Ти нова добро дошла,
У теби слога цвала
И лепша срећа пошла!...

У Турији, 31. Дек. 1892.

Јова З. Медурић.

О ИНСТИТУТИМА

(ПРИКАЗАНО ЈЕДНОЈ ГОСПОЊИ)

Шоптована госпођо! Кад смо се оно пре о овој теми разговарали, било нам је обојима јасно на крају разговора, да у овој ствари сасвим противно мњење имамо, т. ј. да сте ви жестока поборкиња тих института, а да ја то ваше одушевљење за њих не делим.

Но ма да се ми у мњењу не слажемо, ипак се можемо тако о тој ствари разговарати, поштујући узајамно уверење, да ћемо обоје отуда имати користи. А корист та ће се у томе показати ако ви разлозима мојима добијете бољег мњења о на-

шим приликама, а ја, убеђен вашим разлозима, престанем писати о институтима. Но да пређемо на ствар.

Ви велите, да се овде код нас „доле“ не даде извести онако савршено васпитање и свестрано образовање, као што то тамо „горе“ бива у институтима, који својим питомцима дају фини „шлиф“ и навикавају их на „feine Lebensart“.

Допустите ми, да прво разгледамо шта те ваше речи значе у нашем говору, и од какве је практичне вредности све то што питомце тамо горе добивају.

Узмимо дакле прво ту реч институт.

Шта је институт? Кад би ову реч у друштву матера изустили, видели би, како би се једне задовољно насмешиле, а друге би можда уздахнуле и завидиле би им. Оне прве што се смеше, зацело су или саме биле у институту, или су своје кћери тамо дале, дочим ове друге у својој машти представљају институт себи као неки рај, кога се оне нису удостојиле, па зато су и тако уздахнуле.

А шта је то институт? То је *завод*, који је установљен за васпитање и образовање било женске било мушке деце. А шта је школа? и то је *завод* за васпитање и образовање деце.

„Та идите молим вас“ рећи ће многа што се у институту учила, „где би била школа то исто што је институт, и на посетку ко је видио да у институт иду мушкарци“.

Е, ето видите баш по томе видим да сте у институту одрасли, јер не знате шта је институт.

Но ја ћу поштована госпођо с Вама да наставим разговор о започетој теми, и за то молим, да ми нико не упада у реч.

Институт је дакле завод, у коме се васпитавају и образују поверене питомице, а како и школа има тај исти задатак, и то исто ради, то је дакле институт школа. Од јавних школа се у томе разликује, што је институт већином својина приватних лица, којима је подарено право, да могу основати институт, а међу њима су многи приватни заводи. Институти су обично интернати (где питомице у самом заводу станују). Већ само та околност, што су институти већином приватни заводи, довољно би било познаваоцу школских прилика или стручном човеку, да увиди, у колико је обична јавна школа, која у исту категорију спада у коју и институт, боља установа од института, — по матерама неће то тако лако упасти у очи, особито ако су већ унапред за њих заузете.

Све школе морају бити по законском пропису основане, како јавне тако и приватне, те према томе неби јавне школе ни у чем напредније биле од приватних; али кад се узме у обзир, да јавне школе стоје на промаји школског закона и надзора, да

се ту оштро пази на наставни план и на способност учитељску, што се у приватним школама не може тако извести због њиховога „рококо стила“, јер су то заостале установе из старијих времена на основу неких повластица или протекција, те су према томе и на разном основу изведене, свака са друкчијим бројем разреда и друкчијим наставним планом. У опште је њина установа тако разнолика да ту изједначити не може нико. ту би почетак реда било њихово брисање.

Исто то ћемо видети код института. Ту вам има института са 6 са 8 и 10 разреда, и кад би могли они би ваљда створили и 20 разреда, само да се што боље усаврше питомице у „фином понашању“ и „*feine Lebensart*“, а родитељима како било, нека им ценови зло страдају, то не чини ништа, па за бога, у свачем важи оно „што је скупо то је фино“.

Па дозволите ми поштована госпођо, да она питомица, која је била у институту са 6 разреда, тек не може бити тако образована као она, која је била у оном са 8 или 10 разреда. Јел’те, ви осећате ту пронију, па се само „отмено“ смешите? Е видите, и то је „*eine feine Lebenssitten*“, то морам признати, да ја то већ не бих умео, бадава, ви институткиње умете баш у свакој прилици себе да савладате.

Овде код нас видите не могу да се ти дуготрајни институти одомаће, јер наш школски закон не познаје школу за женске која би трајала 10 година, а што не познаје, томе и смета, те не може напредовати, због тога ћете и наћи овде код нас у Угарској тако мало института. Из прошлог извештаја министра просвете на вешћу вам ове речи које се на те институте односе: „Ово су (т. ј. ти заводи) понајвише калуђеричке школе од старог склопа, удешене према страном образцу, и управо су народне школе са 8—10 разреда, или као што их њихови издржаваоци зову „заводи за више васпитање девојака“. Њихов број полагаано опада, у години 1889. било је у Угарској још само 8 таквих „виших“ завода“.

Држим да ћете из овога увидити оно што сам напред рекао, о старинском скло-

пу института, са „произволним“ бројем разреда, као и то, да сад више нема за њих тако згодног земљишта, јер полагано нестају, јер сад важи или по законском пропису или никако Исто тако држим да ћете увидети, да је држава баш подизањем женских грађанских и виших девојачких школа доскочила институтима. Почели су и „костери“ да замењују институте, па таман се пружили до 8 разреда, а држава им прекину 7 и 8 разред, и врати их тако у онај колосек, који им је школским законом одређен.

Знам шта хоћете да кажете, та то сте ми већ рекли, ви као велите Немци су за тај посао јелте? Но знам ја да се та уста нова код њих одомаћила и укоренила, но то има свога сасвим другог узрока но што Ви мислите. И они би радо увели један образац али мало теже иде где је таки разнолик склоп школа. А напослетку има и сваки народ својих особина које се у начину васпитавања мора јако у обзир узети. Видите, на ове народне особине ћемо се после вратити, јер исте су врло важне у овом нашем разговору.

Да видимо сад, какав је то „фини шлиц“ што се тамо у институту добија.

Истина, да ја таки институт из свога посматрања изнутра не познајем, али из вашег приповедања, из слушања о њима од разних питомица, напослетку и из прелиставања разних програма, могу себи ипак да створим неку слику, како унутрашњег живота и начина васпитавања, тако и о „фином шлицу“ који се тамо напослетку.

„Молићу — — — —“.

Не бојте се поштована госпођо, да ћу ја овде говорити редом о ономе како су вас за ваше скупе новце тамо учили у свему на ред, а на првом месту у јелу, — то је ваша и њина ствар, то не спада овамо, ја ћу само овде да покушам, да вам изнесем праву вредност тога начина образовања и васпитања.

Да видимо дакле најпре те разне науке и вештине од вас толико хваљене о којима ми мали људи овде што нисмо у институту били ни појма немамо.

Ту вам је немачки, француски, енглески језик, ту гласовир, једно десет фели разних

Geschichte, ту цртање, гимнастика, певање, играње, наука о фином понашању, пливање, шетња, позориште, концерти, и још шта вам ја тамо знам.

То су све врло лепе ствари — у програму, али Ви поштована госпођо превиђате, да као што су вам играњем, певањем, шетњом, декламацијом и концертима замазали очи те не примећујете, да од оног у програму написаног ни десети део нисте учили, тако су вам оним од Вас толико хваљеним „финим шлицом“ замазали очи, те не видите, да институт није у стању ни мало више васпитавати своје питомице него што је то кадра и свака друга школа учинити.

„Али извините, ви мислите — — —“

Умирите се, поштована госпођо, немојте се „епофирати“ тако, јер то није по „форшрифту“, а ја сам уверен, да кад се свака ствар изближе упозна, да онда није никад тако страшна као што на први мах изгледа.

Дакле вас је то увредило, што сам се ја дрзнуо казати, да институти нису у стању своје питомице никако већма ни боље васпитати, него што то и друге школе чине, јер сте одмах заборавили на ону отмену и одмерену мирноћу.

Ето видите, то је оно наше противно становиште, ви држите, да је девојка или рецимо жена, фино образована и васпитана, кад се уме у себи равном или од себе вишем друштву у свакој прилици наћи, ако уме водити дистригнувану конверзацију (т. ј. са бираним мислима и изразима да уме да се разговара), ако уме свирати у клавир, ако говори француски, и тако даље, — да је то фино образована и васпитана девојка или жена.

Ви тако мислите. Оно јесте, да је потребно девојци да је у вештинама разним научимо, особито вештину друштвеног опхођења, али је ваше мишљење с тога погрешно, што ви држите да је то све скупа васпитање, па пошто се те многе вештине по школама не негују, да су онда школе заостале иза института у погледу васпитавања.

Да је ваш појам о васпитавању погрешан, то ћу се овде потрудити да докажем, неби ли постигао то, да имате боље мњење

о школама, и да увидите, да и школе иду на то, да своје ученике васпитају.

Замислите себи воћку младу, коју вре дан баштован марљиво негује, кад нема кише, он је залева, чисти је од гусеница, поткресује дивље изданке, чува је од мраза и леда, у опште се брине за њу док јој се жиле не утврде, док се не развије и не оснажи; кад се довољно развије и ојача, она ће донети обилат плод, и биће осна жена да одоле свакој бури и непогоди, која би је снашла. Због тих могућих бура и непогода и пази баштован толико на њу, због тога је и снажи док је млада.

Не треба ваљда ни да вам кажем, да се ова присподоба односи на човека, да је та биљка човек у своме разном добу, а баштован да је онај који њега васпитава, да су гусенице, изданци, бура и непогода све сама зла, која човека у његовом разном добу сретају, и које васпитач од њега уклања, и снажи га душевно, да може у доцнијем животу свом и сам одолети, да може познати добро од зла.

Ето видите поштована госпођо, *та радња тога васпитача, то се зове васпитавање*, а онај човек, који је на себи искусио сав тај благодетни уплив васпитачев, кога је дакле кроз млађани живот водила сигурна рука васпитачева, која га је чувала од сваког зла а упућивала на добро, и који је ту сву науку и упутства к срцу примио и по њима се целог свог века влада *тај је васпитан човек*.

Дабогме да из овог излази сасвим други закључак о васпитаном човеку, него што га многи из данашњег друштва имају, јер данас је онај који се лепо уме поклонити, сто пута „љубим руке“ казати, увек неко задобијајуће смешење показивати, за тога се данас вели „то је фини и васпитан човек“. Но тако мњење није увек владало, а неће вечито ни владати. Према ономе што сам напред рекао излази, да гдекоји човек може бити научен, али не мора уједно и васпитан бити. Исто тако може когод знати добро играти, лепо свирати и певати и говорити стране језике, али не мора се још из тог закључити да је то уједно и васпитан човек.

Васпитан човек има смисла и осећаја

за све оно што је лепо и добро, њега красе многе врлине, као што су љубав према ближњему и све остале које из ове главне извиру, као што је добротинство, милосрђе и т. д., он ће бити у своме послу савестан, вредан, биће мирољубив, и делиће добро и зло са својим ближњима, — осећаће за свој народ.

Видите ли поштована госпођо куда смо са васпитањем изашли, јелте да је то врло различно од оног што сте Ви под тим именом замишљали, вама можда овака дефиниција те речи неће бити тако „фина“ али је — истинита. Ја то могу да поњам, вама су још све оне лепе слике из института у памети, ви се још сећате како сте лепо били обучени кад сте били „Fee“ још се сећате како вам је онај отмен свет тапшао кад сте певали онај леви „Ständchen“, како сте били блажени на „соаре“ у после концерта, а ви незнате за никакве баштоване, осим оних што су институтски парк држали у реду, ал то су били паори, те сте Ви на далеко обилазили, с тима Ви нисте никад разговарали. Сећате се истина, да су у институт долазили многи професори и доктори, који су вам разне науке предавали, али ти су вам предавали само сувопарне ствари, неке синтаксе, географије и још много других „фад“ ствари, на које се дабогме не можете тако сећати као на оне важније ствари, који хошак од визиткарте треба у којој прилици пресавити.

Ви истина истичете и то као неко примућство института, што тамо све сами професори и доктори предају разне науке, но заборављате при том, да они само своје име дају, јер кад би њих питали како им то поучавање у институту годи, где имају сто обзира пред очима и од питомица и од институтских госпођа, неби баш врло ласкаве речи могли чути. Треба да помислите, да су то озбиљни људи, који се у својим заводима, т. ј. тамо где им је главно занимање, озбиљно баве науком, па можете мислити како им је кад знају да ће сав њихов труд уложен у институту пасти на неплодно земљиште, и да ће на крају бити параде и задовољства.

Тај погрешан појам о васпитању, где се љуска узима за језгру; где се спо-

љашношћу допадљивом прикрива душа и срце, такав појам је производ данашњих друштвених прилика. Васпитавање не почиње ни у школи ни у институту, већ од малена код куће. Дете се од рођења мора васпитавати, баштованова брига о воћки почиње чим биљка клија. Па чија је прва брига о васпитавању детета? Чија друга може бити него материна, ко ће дете успешније да сачува или ако се већ навикло да одучи од јогунства, пакости, лажи, притворности и других злих навика, које се доцније љуто могу осветити, ако се за рана не искорене, јер могу да буду темељ још већих зала. И баштован за рана креше и подсеца изданке из којих ће само дивљаке да буду, да не вуку сок и спагу племенитој воћки. Па и доцније остају увек родитељи и кућа главни фактори васпитања. То васпитавање не може у пуној мери надокнадити ни школа нити институт.

Као да чујем ваше речи „зар је оно што ми из института изнесемо тако непотребно и мало“?

То питање истина истиче из овог до сад реченог, али ја вам изјављујем, да ја никако не сматрам оно што институти пружају, да је то непотребно и мало, шта више да је човеку, а особито женскињама нужно да знају правила опхођења у друштву, па нека науче и коју вештину као што је свирка и певање, нека знају француски, што више језика човек зна, у толико више вреди; само се не могу у томе сложити, да је то *једино* и *најпре* нужно, а није ни свако у том положају да та знања и вештине може себи прибавити. Има нешто што је од тог нужније, а што институт Вама не може дати, а то ће се из овог разговора даље видети шта је то.

И сад сам дошао на оно, што сам већ у почетку споменуо, какву важност има народна особина при васпитавању.

Да Ви, поштована госпођо имате јасне представе о народној особини, и њеној важности на пољу наставе и васпитања, не бих ја ни дошао до тога да ово напишем. А то видите, морате и сами признати, није Вам могао институт ни дати, или ако Вам га је дао, боље да га и није давао, јер Вас је увео у особине страног народа.

Ви сте били ако се не варам у немачком институту у Бечу или у другој којој вароши. За то је Вама узор литературе немачка литература, а о српској не знате ни да постоји.

„Зар има и такове? Та мора лепо да изгледа, где вам је Гете, Шилер, и други умни великани, који су цео свет духовно препородили! — Где вам је опера, имате ли Моцарта и Бетовна?“ — Тако одприлике сте Ви једанпут рекли, кад сам вам споменуо српску литературу, а ти узвици су вам још остали свежи у памети из писмене задаће у институту.

Вама је све мало и незнатно па с тога и смешно оно што је српско, Ви нећете да појмите шта је то почетак, Ви сте навикнути у свему на дела, која су готово савршена; Ви ћете дабогме с неким узвишењем одбити и помисао, да је кадгод морало и немачко позориште на вашару, у дашчари, да представља лакрдије, док је дошло до данашњег савршенства; Ви мерите наше ствари са мером једнога народа који је у свима гранама културе далеко испредњачио. Видите, то Ви све чините с тога, што сте у туђем духу однеговани, који нас не разуме, па нас ни Ви с тога не разумете, Ви не познајете и не разумете нашу народну особину. А да како ће тек Ваша кћи с нама разговарати, кад се из института врати?

Ви наравно, не сматрате да је нужно да Српкиња знаде о Доситију и Вуку, о Змају, о српској историји и народним песмама (којима се и сам Гете дивио, али јелте, то вам у институту нису казали?), да се знаде радовати Божићу и бадњем дану, да знаде чувати и поштовати оне лепе обичаје, и да знаде појати „Рждество“ и друге црквене песме. Ви не појмите да је нужно, да српска деца играју коло, пауна, калило и друге српске игре, вама је то све непознато, па с тога и просто; Ви ћете пре бити за то, да се играју Thaler-a, blinde Kuh, и других игара, да долази Nicolo, да их плаше са крампусом, и друге сличне ствари. Наравна је ствар, то се игра у институту, а само је оно fino и отмено што се тамо учи, а

где би се могло и у српским школама што добро научити.

Видите ли како је народна особина у свима жицама живота ушлетена, ту се туђа пређа не може уметнути, без да се жице не покидају. Ви то никад нећете моћи разумети, нити в м когод то може омитити.

И то је највеће зло, што нам могу институту нанети.

Док су у институте давали само бодати људи своје кћери, који су били у стању најпре домаћим васпитањем своју децу однеговати код себе и учврстити их у своје језику, па су их ради усавршења у оним наукама и вештинама, које им код куће нису могли пружити шиљали у институте, дотле се код нас за институте тако рећи није ни знало, онима којима су требали ти су се за њих разбирали, а ми остали слабо смо што и слушали за њих. Али видите, сад је тако време настало, да учити се у институту значи за женску бити васпитана, а која не ће да је то, па онда се родитељи *усиљавају* само да своје дете пошаљу у институт само да могу казати и њихова се кћи у институту васпитала. Ти родитељи не маре што им деца нису предходно утврђена у језику и народној особини нека се само чује да је и њихово дете било у институту. А сада фала Богу има и јефтинијих института, па то још више мами наше родитеље да непромишљено шаљу своју децу тамо.

Појава та потиче из наших нездравих друштвених прилика, а нема изгледа, да ће се тако скоро поправити, и да ће наши родитељи увидити шта би им ваљало чинити, јер и они не појимају штету што тиме својој деци наносе, па онда још кад чују Вас, поштована госпођо, и остале госпође које су се у институту васпитале.

Н. Сад 1893

како ви сваком приликом уздигнете институтско васпитање као нешто савршено. а омаловажавате и површно судите о раду наших школа, онда дабогме да ће те оне који су се љубљали на своју страну задобити. Какву сте Ви тиме услугу учинили народу, то је ствар ваше савести.

А сад да завршимо, и да срачунамо ово све што је до сад речено.

Није ми намера била да умалим вредност института, но да само покажем да наша деца имају много згоднијих извора за васпитавање, јер оно што институт пружа, није у првом реду нужно да човек себи набави, него му је нужно најпре да се у својој вери и језику учврсти. Кома пак средства допуштају, нека после свршених српских школа даде дете своје у институт јер ће и тамо научити лепога и кориснога, што у провинцији нема прилике да види и научи. Хтео сам даље да покажем, да институту немају никакве предности у погледу васпитавања над школама јавним, и да васпитати се у институту није још ништа тако страшно, које би се морало сваком приликом истицати.

Код мањих народа, као што смо ми, све су институције тако рећи у повоју, а ништа се не може поправити само одрицањем и омаловажавањем, већ искреним и озбиљним саветом, који је у толико кориснији у колико је више на искуству основан. Али докле год сте Ви у том уверењу, да „што је наше, то је лоше“ и докле год Ви нас не разумете, дотле ћемо тешко доћи у тај положај, да нам дате савета.

И тако поштована госпођо, завршујем ове ретке са том надом, да ми нећете за зло примити ако по где што у њима не одговара вашим досадашњим назорима, а будите уверени, да је све то у најбољој намери речено.

Ла—.

У споменицу својој кћери Милице.

Бог ти дао, дете моје, драга Милице,
Да ти увек ведро буде чело и лице.
Да те никад не задеси у животу твојем
Бура беде и несреће, урнебес и гром.
А све ово минуће те, то ти велим ја,

Ако будеш увек добра, увек смишљена,
Ако своје родитеље будеш слушала,
Своје име и свој образ увек чувала.
Још послушај оца свога, оца рођеног,
— А ко свога оца слуша, том помаже Бог —

Буди вредна и радљива, посла се не бој,
 А уза то и чуварна, то је савет мој.
 Вредноћа је дарак неба, веруј мени то,
 Искуство је уверило о том мене сво.
 А и штедња исто вреди, колико и рад,
 То су људи увек знали, па знају и сад.
 Буди с малим задовољна, то нек ти је сласт.
 Среброљубље и лакомост то је гадна страст.

У Новом Саду, о Божићу 1892.

Није богат кога краси леп накит и сјај,
 Већ је богат, дете моје, то за увек знај,
 Онај, који ограничи својих жеља ћуд,
 У своју се снагу узда, у свој рад и труд,
 Па је с оним задовољан, што му даде Бог,
 Сад и увек за богатог ја сам држ'о тог.
 То је, драго дете моје, искрен науц мој,
 Ако себи срећу желиш, а ти га усвој!

С.

ПИСМО О ЗАБАВИШТИМА

из „Педагошких писама“ Јов. Јанка Кнежевића.

Поштована Српкињо! Ево се и Теби обраћам једним писмом, у коме ћу Ти говорити о забавишту, о установи, коју је Фребл посветио матери; хоћу, да Ти говорим о постанку и идеји те установе, као и о њеном одношају према кући и школи, а напоследку нешто и о злоупотреби те установе. Почећу мало издаље, да се види, како је та идеја заснована и отпочета.

Педагогија, наука о образовању са свима својим чињеницама (факторима) живи, мења се, развија се или опада. А за што и како? Педагогија има посла са човеком, и човек с њоме. Човек се мења, те и његово образовање. Хоћемо л' да знамо, на ком је кад степену образовања човек, то морамо да испитујемо стање тадањег образовања; или обратно испитујући стање образовања неког времена, дознајемо и степен образовања човека у неком времену.

Протекло је много и много година и после Христа, (и не рачунајућ године пре Христа), док је оживела толи племенита установа, док је оживело забавиште, та веома важна чињеница у општем образовању, која је учинила знатан педагошки преображај.

Позитивно се знаде из педагошке повеснице, да је још пуних 15 векова после Хр., кљукан човек готовим знањем, која се вадише највише из класика грчких и римских или црквених списа, „а у том се и угледала највиша образованост светска!“

А каво се оправдало то кљукање или учење готових знања?

Стари мишљаху, да као оно мајка, што

даје свом детету прво мекану и уљвакану храну, да га тако привикава не само да једе, но мало по мало и да се научи само јести т. ј. тако и они кљукаху своје питомце готовим знањем *не питајућ да л' је то против природе, и да л' је то против сврхе правог образовања: против самосталног рада и мишљена.*

Та периода образовања, дао Бог, пре-стаде. Филозофска и педагошка повесница назива ту готову науку, „позитивна наука“ или „позитивно знање“.

У почетку друге половине 16. века рађају се два човека скоро у истим годинама, задахнути једним духом педагошког смера. Први је *Михаило Монтењ* рођ. 1553. † 1592., а други је *Бакон Веруламски* рођ. 1561 † 1626.

Монтењ рече: „Природа може све и чини све. Ми испуњавамо (готовим знањем) памтење (као празан суд), али ипак остављамо празно памтење и савест!“ Бакон опет рече: „Природа и у њој искуство треба да су почетак и темељ образовању.“

Те речи беху јасна осуда дотадањег начина образовања. Те речи беху позив, да треба отпочети нов начин образовања. Те речи беху позив да треба отпочети нов начин образовања држећи се природе и њених закона.

У овом се слажу скоро сви писци педагошке повеснице, те признају, да су Монтењ и Бакон од првих покретача новог образовања. Међу тим Карло пл. Раумер у својој педагошкој повесници, говорећи о Бакону, спомиње неког *Рогера Бакона*, Францишканца, који је на 300 год пре

споменутог Бакона Веруламског говорио: *да је за звање и науку нужно непосредно посматрање и искуство.* Но није могао продрети, јер га са његовом новином и смејажу и назваше га „очајавало“.*

Исте године, кад умире Монтењ, рађа се у словенском племену човек, који је својим животом и педагошким радом стекао вечиту успомену код свију просвећених народа, — а тај човек је брат Чех, Јован Амос Коменски рођ. 1592 — † 1671.

Пре, по што пређем на карактеристику његова рада, дозволи ми, поштована Сркињо, да ти споменем главну црту његова живота. Живот му бше јадан и чемеран. Гонили га „мудри и велики“ и примали га „неуки и мали“. И он је ипак радио а јавно говорио: „Најсиромашнија колебица је мени као и палата. Немам ли ни тога, где да наслоним моју уморну главу, ја ћу као и мој учитељ бити задовољан, ако ме ко прими под свој кров.“ Кад те његове речи прочатам, а зар да ми не падне на ум јадни учитељски стаљ... Па докле тако?

Коменски још јасније иде тим новим путем и начином образовања, што се огледа у свим његовим делима, особито у делу „Свет у сликама — Orbis pictus“. Он вели, да човек оно може научити, што види; *он увађа очигледност, помоћу којег долазимо до Монтењовог убеђења: „Природа може све и чини све“*, као и Боконовог: „Природа и у њој искустио треба да су почетак и темељ образовању.“

У тој новој струји јавља се филозоф Локе рођ. 1632 † 1704., који изазва борбу у филозофији, па и у педагогији; а та борба добро дође новој струји образовања, јер јој је Локе помогао како својом негативном тврдњом: *да нема урођених идеја*, тако и помљивом: *да је искуство извор свег нашег знања.*

Преко пода века, после Коменског, прође, па се роди Немац Хенрик Песталоци рођ. 1716. † 1827., који постаде славан светски педагог, те коме Германи већу славу од Коменског приписују! Но главно је то, да Песталоци *наставља идеју*

споменутих пре њега великана; а држи се очигледности прво: да дете учи очигледно делове свог тела и употребу њихову, па за тим прелази на очигледност ствари у свету, што су најближе детету.

Као што видиш, поштована Сркињо, све идеје, почев од Монтења, па до Песталоција, беху преображај у педагогији е тим, што је дат нов правац образовању. А у чему се, дакле, састоји тај нови правац? *Да није главна количина знања, него њим развитак душевних сила појединих људи (индивидуа људских); и да је та наука само средство, којим треба да се душевне силе у човеку развијају.* А како се, дакле, развијају те душевне силе? *Очигледношћу.*

Таком идејом убеђени ученик Песталоцијев Фребл, рођ. 1782 † 1852, баци се на дубоко посматрање *правог извора очигледности*, баци се на дубоко посматрање *природе*; „јер је Бог човека с' природом саставио, а што је Бог саставио, то човек да не раставља“ (Фребл).

Све, што до сада споменух, важно је због тога, што је то најкраћи пут, којим долазимо постепено до тога, како је постало забавиште, та установа, која се на све стране образованог света подиже; те се и државе чак крећу, да подижу ове школе, само је жалост, што се ове, као н. пр. наша Угарска, не осврћу на начела оснивача и на природу децију него само да задовоље своје државне тежње.

Ну да пређемо на саму идеју забавишта!

Фребл, узев човека и њему најближи људски свет, који се опет налази у природи, природном свету, а све је ово створио Бог, ставио је начело: *да се човек у три правца образује* т. ј. да буде човек, врстан члан свог човечјег друштва, а за тим да добро познаје природу и њене законе, а увек с' овим у свези, да познаје Створитеља;

јер је човек чедо људског друштва,
јер је човек чедо природе, и
јер је човек чедо Божје.*

(Свршиће се).

* Karl von Raumer, Geschichte der Paedagogik. Stuttgart 1848.

* Види књ. Wer hilft der Mutter ihre erzieherische Aufgabe lösen? Von Auguste Weyrowitz. Berlin 1871.

БЕЛЕШКЕ

ИЗ ШКОЛЕ.

Нова српска виша девојачка школа. „Српски Глас“ у Задру доноси вест, да су се Српкиње из Сплета уз потпору некојих тамошњих одличних грађана подигле да траже својим путем и начином, да се тамо подигне српска виша девојачка школа. Од тог покрета се надају тамошњи грађани повољном успеху; и ако би ипак надлежни одбили ову жељу тих родољубивих Српкиња, покушаће се, ма и приватним путем, да се ова лепа мисао оствари. Где је толико родољубља и прегнућа биће и успеха и ми им довикујемо: еретно!

Виша женска школа постоји од лане и у Крагујевцу; од ове године отворен је и трећи разред, те сад постоји у Србији три такве школе: у Београду, Нишу и Крагујевцу, а спрема се и Шабац, да отвори оваку школу.

Ново српско забавиште. Туријска српска православна општина решила је у својој последњој скупштини од новембра месеца о. г. да отвори у свом месту српско вероисповедно забавиште. Слава јој!

ИЗ ДРУШТВА.

Српска књижевна задруга. Српска је „Књижевна Задруга“ имала до 22. новембра 2441 члана чији су улози већ у друштвеној благајни. У реченом је броју највише чланова оснивача (по 10 дина.), мање улагача (по 6 динара) а најмање, разуме се, добротвора (по 150 динара). Србија даје готово све осниваче, остале земље улагача. Добротвора је највише дао Београд. Од целокупног броја чланова из Србије су 1375 члана; осталих 1066 овако су распоређени: Црна Гора 67; Далмација 291 (н. пр.: Бенковац и Зрчка по 15; Будва, 23; Дубровник, 86; Задар, 22; Книн, 41; Рисан, 20; Шибеник, 17; Херцег-Нови, 49); Бачка и Банат, 218 (н. пр.: Мартонош, 10; Мол, 17; Нови Сад, 108; Панчево, 22; Сивац, 17; Чуруг, 15; остала места по мање од десет); Срем, Славонија и Хрватска, 307 (н. пр.: Вуковар, 27; Ириг, 45; Кореница, 18; Митровица, 43; Оточац, 11; Петриња, 24; Рума, 49; Стара Пазова, 53); а по осталим српским и по другим земљама 179 (н. пр.: Беч, 34; Грац, 19; Трет, 25). Међу последњима има 82 претплатника на овогодишња друштвена издања. Од 22. прошлог до 10. овог месеца stigло је нових 309 чланова (највише из Срема, Хрватске и Беча). Свега, дакле, има 2750 чланова; а осим њих има уписаних код појединих повереника око 300 чланова.

Дубровачка задруга Српкиња приредила је о св. Николи *беседу* у корист своје благајне

уз суделовање српског певачког друштва „Слоге“ и грађанске оршестре. Том приликом говорила је гђица Мила Јелић о „науци“, и декламовале су Персида Богојевићева ученица; гђица Даница Бабићева и г. Стева Кнежевић; а ученице српске женске закл. школе Божа Бошковића играле су и певале „српско Коло“ и приказале шаљиву дечију игру „Јогуница“ коју је с талијанског превела врла председница и добротворка те задруге гђа Т. Бошковићка. На завршетку беседе изигравали се дарови ручног рада, што су за ту племениту цел даровале Српкиње Дубровкиње.

Просветна задруга Српкиња у Ст. Бечеју приредила је други дан Божића пр. год. *беседу с игранком* у корист свога фонда уз суделовање гђице Лепосаве Сомборске, Јулке Павловићеве и Теодоре Берићеве и г. др. М. Поповића.

Св. савске беседе спремају се на све стране и већ су нам стигли програми од *ирригационичке омладине* српске учитељске школе у Сомбору и одбора у Брчком, а и *српска новосадска гимназија* издала је већ свој богат програм и спрема се, да га, као и до сад, сјајно изведе.

Мађарска бихарска женска задруга славила је други дан божића своју 25-годишњицу опстанка. Ово је после пештанске жен. задруге у Угарској најјача и најстарија задруга. Из благајникова и бележникова извештаја, који је о прослави овој прочитао, видимо, да ова задруга има својих 155 чланова оснивача, и 994 редовне чланице. За прошлх 25 година износи примање друштвено: 148.456 фор. [а издавање: 92.101 ф. те тако је данашњи друштвени капитал 56.255 фор. а. вр. У последње доба изродио се у овом друштву раздор између рим. кат. и калвинских чланица друштвених и министар унутр. послова, да би решио тај спор, наредио је, да се ово друштво по вери подели на да м капитал сарамерно поделе међу собом, што је у кат. друштву велико узбуђење произровало, јер су рим. кат. у већини. Калвинском покрету стоји на челу Тисиница, госпођа бившег председника мивистарства угарског, а католичком гђа бароница Герлице. Како ће се борба решити, још се не зна.

Добротворна задруга Српкиња Новосадкиња заказала је своју редовну главну скупштину за 17. (29.) јануар о. г. Том приликом ће се поднети извештај о раду за прошлу годину, извештај рачунски и прорачун за 1893. год. Већ сад можемо јавити, да ово друштво има осим своје куће на спрату у вредности од 11 000 фор. још готовине од 3037 фор 92 пов. покрај свег тога, што је ва просветне и хумане цели издало прошле године близу 1800 ф. а. вр.

Друштво је задело 72 сироте школске деце и издато је на то преко 154 фор. а. вр. Напомињемо, да је на одело ове сироте деце даровао г. Арон Поповић 10 ф. у новцу, гђа Сара Стефановићка из Черевиха 10 метара порхета, гђа Анастасија пл. Мајна 20 пари черапа и гђа Мила Радовановићка 7 пари мало проношених ал добрих ципела женских Живили! Друштво је само набавило 50 пари нових ципела, 16 зимских марама, 37 пари чарапа, 14 сукњица, 1 мушке чакшире и 1 капут.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Ронац кад се у баштама намножи почини велике штете, те с тога га ваља таманити или кушити па паткама давати, јер оне га врло радо гутају. Кад се наиђе на његово гњездо или на ходнике, ваља га ископати или водом туда залити, па ће и сам изићи. Ако се у воду ову помеша олаја, ма и рђавог, он ће од тога по бећи или ће угинути, а олај сам не шкоди ништа поврћу. Кад је суво и топло време између маја и половине јуна, онда ваља оне леје, а особито оне ходнике њихове у вече добро полити па застрти асуром или другим чим. Сутра дан кад сунце зажеже, ваља на брзо одићи асуру или покривач, па ћете их све наћи горе под покривачем. Пустите онда патке на њих или их сами чим лупајте и таманите.

Живина као помагач баштованству. Баштовани препоручују, да се живина, особито кокошке и патке навикавају и маме у баште, јер она може највише да потамани гусеница и другог гада, што се налаже тамо и што поврћу и воћу штете наноси. Гуске није пробитачно пуштати у башту, јер оне хоће, да оглоћу и кору с младих дрва па онда су од штете с друге стране. Живину треба прво намамити зрном ил мрвама у башту, па онда ископати 2—3 ашова земље, где има пужева, црви, гусеница, ронаца, бухача, вашију и др. таког гада, па кад се једном намаме, све ће тамо ћутати. То је особито с јесени, у зиму и с пролећа потребно кад се тај гад по земљи шири.

РАЗНО.

Добротвор. У Панчеву је преминуо прошлог месеца честит и ваљан грађанин и лецедер *Момир Боројевић*, који је својим трудом и штедљом стекао лепо имање, па се при расанку од овог света сетио и сиромашне браће своје у Панчеву и оставио 5000 фор на потпору си-

ротих српских занатлија у Панчеву. Нека му је слава!

Одликвани учитељи. На крају прошле год. одликвана су од странаца наша два вредна и заслужна учитеља: Г.г. *Макса Пантелић* из Вршца од одбора изложбеног у Темишвару већ осми пут дипломом признања за изврстан рад и во сак, што га је у Темишвару изложио прошле јесени и *Ника Никוליћ* из В. Кикинде од кр. уг. министарства привреде за особите заслуге у баштованству са дипломом признања и 100 фор. награде. Осим тога издао је лепо признање и наш народ двојици учитеља наших. Тако је В. кикиндека цркв. општина поверила управу својих осн. нар. школа на место пок Глише Јорговића тамошњем вредном учитељу г. *Миши Косићу*, а Брестовачка црквена општина једногласно је изабрала за председника г. *Александра Кољевића* свога учитеља. То су све лепо знаци за интелигенцију наших учитеља и свест народну.

Александар пл. Трифунац није мислио на свој род само док је здрав био, него се по племенитој души својој сетио сиротиње, пријатеља и установа народних и пред расанком својим с овог света. Тако је од свога лепог имања оставио своме оболелом садругу на јавном пољу, поборнику за народна права Др. Светозару Милетићу 1000 ф.: српској сиротињи у В. Бечкерку 2000 ф. српској православној сиротињи у Гиладу на своме добру 200 фор. а толико и српској православној сиротињи у Арадцу, која је грдно страдала у последње доба од колере; а српској правосл. сиротињи у селу Долцу 100 ф. Осим тога оставио је српском народ. позоришту у Нов. Саду 200 ф. српском учитељском конвикту у Нов. Саду 200 фор. српском школеком фонду у Чакови 200 фор. и сваког свог послужитеља обдарио је лепим даром. Слава Александру пл. Трифунцу!

„Јавор“ престаје излазити. У 51. броју „Јавора“ од прош. год. опрашта се деветнаестогодишњи уредник тога листа г. Др. Илија Огњановић од своје читалачке публике изјављујући, да су наступиле између власника, издаваоца и уредника такве околности, да се више не може примити ни издавалац А Пајевић ни горе поменути уредник рада око овог листа. Лист има још преко 700 претплатника, те би могао излазити и даље, да нису, као што уредник вели, наступиле неке околности. Жао нам је, што ће нам угинути тако крајњи лист, који је нашем народу, особито женској половини, пружао толико лепе поуке и здраве забаве.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Ст. Бечејкиња

„Просветна задруга Српкиња у Старом Бечеју“ држала је 12. Новембра о. г. своју ре-

довну полугодишњу главну скупштину, на којој су између осталих и ови предмети решавани:

Председница гђа Емилија Јоцић — пошто је отворила скупштину — навела је, да усљед

немарног и слабог одзива о похађању скуштина јако отештава и спречава користан и успешан рад задруге, те моли, да чланице у будуће ревностије у седнице долазе, те ће тим своју праву и истиниту љубав према задрузи и њеном напретку показати. Ово је узето с признањем на знање.

Извештај председнице о стању задружног забавишта, у коме засад има до 40 дечице, и од којих су 12, што месечни принос због сиромаштва не плаћају. — Узето је на знање с тим, да се једном детету бесплатно похађање одкаже, пошто по мњењу више чланица дотични родитељи детињи нису тако сироти, да не би месечни улог давати могли, а на то место да се друго дете узме.

Даље је изјавила гђа председница, да јој је више иноверних родитеља нудило своју децу у српско забавиште, но она не хтеде примати без одобрења скупштине. — Из више врло важних узрока, а поглавито из тог, што би примањем иноверне деце попунили број деце у забавишту, те би тим спречили долазак српској деци, и одбили их у мађарско забавиште, скупштина не прима другу децу осим само српску.

Председница јавља, да је у задрузи било досад 33 чланице, но да је у последње време једна од најстаријих чланица Ј. С. због неоправданог навода изостала, тако је остало 32 чланице. — Скупштина јако жали, што је старачница Ј. С. из задруге иступила, тим више, што је она била увек врло ревностна и заумљива у задружним подухватима.

О стању благајне бележимо по гласу благајчиног извештаја ове бројеве: у штедионици има улога на књижице 2500 фор., у ручној благајни 33 ф. 46 нов. укупно 2533 фор. 46 нов. Ово је узела скупштина на повољно знање.

Напоследку се повело питање, не би ли дорро било, да се у корист задружне благајне приреди забава, и то када и каква? — Скупштина је по дужем договору у начелу решила, да се идућих месецеја приреди забава, и бира за то нарочити одбор из особа: Данице Поповић, Катарине Гавански, Милице Дебељачки, Даринке Ковачевић, Савете Соколовић, Данице Јовановић, Милеве Степанове, Фемке Влаховић, Персиде Петковић и Милице Богдановић, који ће се о свему даљем као што треба постарати.

С. Ж.

ЗАБАВА.

НА НОВУ ГОДИНУ

ПРИПОВЕТКА

Првога дана год. 1882. пред подне, ходао је по снеговитим улицама вароши Н. неки млад човек. Корачајући, дуго је погледао то на једну то на другу страну, док се најпосле не заустави пред једном лепом двокатницом, запита нешто неког дечка, који је баш из поменуте двокатнице изашао, па онда се упути унутра.

Пошто је ушао у капију опази на левој страни лене широке степенице, усине се уз ове, и тада угледа пред собом нека повисока врата. Хтеде их отворити, ал беху забрављена. Био је већ у намери да се врати, ал на мах опази са стране у некој округлој дрвеној плочици коштану дугменце, досети се због чега је исто ту, те га притиште прстом, а у том истом тренутку зачу, како јасно зајеча звонце. На брзо иза тога указа се пред њим нека служавка.

— Је ли код куће господин Јанковић?
— ушита је млад човек.

— Није, — одговори му она кратко.
— А могу ли говорити са госпођом?
— питао је он даље.

— Ми немамо госпође у кући. Наш господин има само једну кћер, и то је све друштво. — рече му она.

— Па молим вас пријавите ме госпођици. Ево предајте јој моју посетницу. — и он извади из своје записнице неку повећу посетницу на којој је било написано: „Милан Стојић медицинар“ и предаде је служавци.

Служавка узме посетницу, уђе у собу, и пошто се за неколико тренутака вратила, замоли га да пође за њом.

Прошли су предсобље, па онда уђоше у неки врло укусно намештен салон. Служавка му понуди столицу, рече, да ће го

спођица јој одма дођи, па онда се врата за њом затворише.

Но тек што је она изашла, отворише се нека друга врата а на њима се указа леша гарава девојчица. Спајић јој се и усмено приказа, рукова се с њоме и пошто му она понуди место а и сама седе уз њега, опази он како га њене велике црне очи радознано гледају.

— Извините госпођице — започе он, не би ли њену родозналост што пре задовољио — што вас узнемирујем, али ваш брат, а мој пријатељ Милош, замолио ме је, да вам место њега честитам нову годину, и да вам од њега донесем најискре нији поздрав.

— Милош? — запита она зачуђено, а велике црне јој очи чисто још веће дођоше — Милош вас је мени послао?

-- Жао ме је што морам признати, да ме о вашој породици није баш ни мало обавештавао, те с тога и није вас споменуо него — —

— Али молим вас господине приповедите ми све. — упаде му она у реч, а непрестано погледа на врата, која су водила у предсобље.

— С' драге воље — одговори јој он. — Пре неки дан — вели — док сам био у Бечу нашао сам се с Милошем у пивари, па му из разговора рекох, како ћу о свецима ићи кући, у Б. и да ћу о новој години на дан два и у Н. пошто овде имам нешто посла. Тада ми он рече да у Н. има рођака. спомену ми име ваше породице, односно нашег оца, и замоли ме да вам место њега поздравим данашњи дан.

— А више ништа вам није казао? -- питала је она радознано.

— Ништа госпођице

— Баш са свим ништа?

— Ни речице. —

— То ми је врло чудновато — јер — о боже мој како само да почнем? — и она поче кршити прсте, баш као оно дете кад је у великој неприлици.

— Дакле ми је Милош требао још нешто рећи? — изустуи он, и сад њега поче радозналост мучити.

— Ја, ја управо не знам како да вам кажем — започе она гледајући непрестано

у своје нокте — али све ми се чини, да вам је он морао још нешто рећи, само ви нећете да ми кажете. — заврши и поче га стидљиво испод ока гледати.

Стојића обузе неко чудновато осећање. Зажелио је да је у тај мах и врач и погађач не би ли умео бар погодити чьме би утолио жељу тог лепог и милог девојчета, које је уз њега седело.

— Верујте ми госпођице — рече најзад — ја сам рекао све што сам знао, и будите уверени да ми је од срца жао што вас не могу задовољити како би ви желели.

— О боже мој, баш водем што сте ме саму затекли. Да је отац код куће, он, он би — и она поново поче страшљиво погледати на врата — Али господине, мислите се мало, можда ће вам пасти на ум да вам је Милош још нешто споменуо. — казала је она готово молећн.

— Збиља! — узвикну он радосно — доиста ми је још нешто казао. Ал како сам само могао тако заборавити. О молим вас госпођице немојте ми замерити.

— Не замерам, не замерам — упаде му она у реч — само молим вас говорите брзо док није отац дошао — и она га и нехотице оберучке ухвати за руку, а њему је топлина њених меких ручица тако годила, да је зажелело да му тако буде докле га траје.

— Био сам већ на станици — рече Стојић — када ми приђе неки дечко, предаде ми неку кутију, и рече како га је Милош послао да ми преда ту кутију и неку педуџицу. Ја узмем кутију, развијем педуџицу и прочитам на њој само ове речи: „Молим те предај овај мали поклон мојој сестрици“ Још једном вас молим опростите ми, ал оно што нисам учинио сад, учинићу после подне.

— Али ја бих вас врло лепо молила, будите тако добри, па ми пошљите ту кутију одмах. У кутији ће без сумње бити и какво писамце, а то треба да прочитам сама. Да, да, пре него што отац и дозна да вас је Милош нама послао. Па онда, бих вас још нешто молила. Немојте ми замерити, ал будите тако добри и оставите ме саму. Хтела би да о свему оца прво на само обавестим, а после подне, онда изволите

опет доћи, ја ћу рећи оцу, да сам вас позвала на црну каву. Вама све то што сам ја казала изгледа чудновато, ал док дођете после подне, све ћу вам разјаснити, молим вас само идите сад. —

Све то говорила је она врло брзо, ал у таком нагласку, да се Стојић и нехотице брзо дигао, пружио јој руку, обећао да ће јој кутију одма послати, па онда наглим корацима изађе из собе.

Тек кад је био на улици, поче о свему што му се десило размишљати. Пре свега чудно се да му Мидош није што више о својим рођацима говорио; а још више га је љутило што му не спомену какву дивну сестру има. Та то му је требао на првом месту рећи. Или га је лепотом њеном хтео изненадити? Но како било, он је тврдо наумио да га првом приликом кад га нађе за то укоре. Таман је с тим био готов, па поче размишљати о том, због чега се Милошева сестра тако изненадила кад је чула да јој је он, Стојић, поздрав донео? Чега ради ли се плашила да јој отац што о томе не дозна? Шта ли, о чему ли хоће она на само оца свога да обавести? Но ма колико да се тако питао, ни на једно то питање није могао наћи одговора. Но најжешће га је мучило, што у забуну не запита ни како се зове кћи Јанковићева.

У том и таком размишљању стиже пред гостионицу у којој је одсео. Баш се хтеде упутити у капију, кад онази Јанковићеву служавку, опу исту која му је врата отворила.

— Молим вас господине, послала ме је госпођица м молила вас је врло лепо да ми предате ону кутију, коју сте за њу донели. Ја сам непрестано за вама ишла и једва сам вас стигла — ослови га она.

— Та ја сам госпођици обећао да ћу јој кутију одмах послати, па то би и учинио и да ви нисте за мном пошли — рече јој Стојић.

— Да, да. Ал госпођица се бојала да онај кога ви са кутијом будете послали, не наиђе на нашег господина; а ја ћу јој већ умети све предати на само.

— Кад је тако а ви пођите за мном. И они се кренуше.

— Како је име вашој госпођици? — питао је Стојић служавку док јој је пружио обећану кутију.

— Босиљка. —

— А знате ли ви где је ваш господин сада?

— Чини ми се да је казао госпођици како ће са свима званичницима из варошке куће, ићи да честита градоначалнику пову годину.

— Тако? Чини ли он то сваки пут?

— Не знам, ја сам тек од летос у њиховој кући.

Још рече Стојићу како га је њена госпођица замолила да за цело дође на црну каву, и пошто је он замолио да госпођицу своју љубазно поздрави, узе доби вену кутију и изађе из собе.

Стојићу се од тог тренутка чинило као да су сахати њему у пркос спорије ишли. Док је ручао више је погледао на часовник који је према њему о зиду висео, него у јело које је трошио. А када га по ручку келнер упита хоће ли црну каву, продера се на њега да неће, јер је он већ позван на црну каву. Па онда му и самом дође смешно, што је то келнеру рекао. Као да му је баш морао рећи зашто каву неће, и као да на послетку неби могао поднети и више кава. Премишљајући тако сети се да ће га време одиста брже проћи, ако и каву попије, те зовне келнера и наручи каву.

Попио је и каву, попушио је и две цигарете, превртао је у нестриљесу и неколико новина, ал никако да почне што читати. Чинило му се као да му писмена на која му подлед падне, заклањају неке велике црне очи. Једва једном одкуца два сахата и он се упути Јанковићевима.

Док се пењао уз ст пене, чинило му се као да иде неким давнашњим познаницима; па и опет је нешто застрепио, када је, пошто је притиснуо познато дугменце, чуо, како звонце зајеча. Паде му на ум, да пре подне у забуну служавку за све оно што му је на питања одговорила није ни чим наградио, те се мани шнага не би ли сад погрешку своју поправио. Но како се зачуди, кад му врата отвори баш сама Босиљка.

— Мислила сам већ да нећете ни доћи — започе она и пружи му руку, а гараве јој образе обли угасито руменило. — Изволите господине — дода пошто је он пољуби у руку.

— Да ме познајете госпођице, не би у моју реч сумњали — прихвати он корачајући уз њу.

— Молим изволите — понови она ву дећи га да уђе у врло лепу трапезарију.

Он је замоли да она прво уђе, па онда се и он упути за њом. Но не мало се зачуди, кад виде, да јој оца и опет нема.

Она као да је погодила његов питајући поглед, те рече:

— Оца ће те за неко време још извинити; баш по ручку дође неки човек, са којим има врло важна посла, но надам се да ће брзо бити готов. Међутим — рече стидљиво, — ја готово водем што се тако десило, бар ћу с вама моћи још неколико речи говорити на само, а то је баш нужно. Изволите скинути горњу одећу, па онда ћемо обоје сести за сто.

И пошто је он свој зимски капут обесио на вешач, а они обоје седоше започе она:

— Пре свега господине, мој отац за ону кутију не сме знати ништа — рече она, склопи руке, па онда га опет поче онако молећи гледати како је ваљда само она умела

— Ваша жеља је за мене светиња — рече он и дубоко јој се поклати. — Ја нећу бити тако дрзак — дода по том — да питам шта је било у кутији; ал реците ми бар да ли је кутија учинила оно, што ја нисам могао?

— Ах молим вас, Милош је остао онај стари лакрдијаш. Знате ли шта сам нашла у кутији?

— Шта? — питао је Стојић радознало.

— Замислите само, лутку. —

— Лутку? —

— Да, да. Лепу, врло лепу лутку. Милош је као што видите силом сметнуо с' ума да је мени седамнајст година. Мени, мени да он пошаље лутку. Тако се одавно нисмо видели, па је још могао да ме једи. А то му никад нећу опростити.

— А је ли у писму споменуо зашто вам је лутку послао?

— Та то баш и јесте оно. Ни речи. Превртала сам кутију, превртала сам и лутку, ал не нађох ни цедуљице, а камо ли писма. —

— То је доиста чудновато —

— Како не. Ја сам мислила он ће у писму споменути оца; молиће га за опрштење, као што би најпосле и требало, ал он ни речи. —

— Дакле је Милош господина вашег оца увредио?

— Да. Најпосле ви сте његов пријатељ па рећи ћу вам све: „Било је то пре три године, када је мој отац позвао једном Милоша да нам дође у госте. Том приликом, рече му, како га је звао зато, што је дочуо, да се он једној девојци, коју вам не здем именовати, врло допао, и како је намерао, да га њоме ожени. Пошто је иста девојка и лепа, и из отмене породице, а уједно и богата, надао се мој отац, да ће Милош без и једне речи на све престати, особито кад чује, како су девојчини родитељи вољни да венчање буде одма, дакле пре него што Милош са наукама буде готов, па тек после да свршава што још за свршавање буде. Милош је на све пристао. Те тако се мој отац најозбиљније упусти у провадацисање. Било је већ све удешено, ваљало је само да Милош, који је међу тим некуд морао отпутовати дође, те да девојку стварно испроси, и да се уједно одмах држи и прстен. Но Милош се на том путу дуже задржао него што је и сам мислио. Па како је то мом оцу било дуго чекати, писао му је да се пожури, а уједно му је рекао да је ствар о његовој женидби већ као и свршена. Но место Милоша, дође оцу писмо од њега, у коме му се за сав труд око провадацисања захваљује, али се вели, том девојком оженити неможе, пошто је он заволео другу неку девојку те ће ту и узети. Казивао је да му је жао што се отац бадава трудио, и још нешто на то налик, и завршио је тим, како се пада да ћу ја све своје учинити те га са оцем измирити. Да се мој отац иза тога писма ужасно љутио, и био због оне породице из које је девојку за Ми-

лоша просио, у великој неприлици, не треба ни да вам кажем. У кратко, није ту помогло чак ни моје посредовање, него мој отац, онако љутит седе и написа Милошу писмо, које јадан Милош без сумње пије за икону заденуо, и од тога тренутка не мари да му ко Милоша ни спомене. Мени је врло жао, што се мој отац са Милошем разишао. Ја Милоша и данас водем као рођена брата, па будите уверени да сам на сваки могући начин покушавала, не би ли их измирила, али ми никад не пође за руком. Па чак ни данас. Ето, сад знате све. —

Таман је она завршила, а на врати се указа Јанковић. Босиљка их приказа једно другом, и пошто се поздравише понуди Јанковић Стојића да седне, па онда за почеше разговарати.

— Ви сте дакле господине — друг нашега Милоша који се мени баш овако поприлично замерио, те не могу то никад да му опростим. — Рече Јанковић између осталог.

— Госпођица ми је укратко рекла да вас је Милош увредио, ал он сам ми о томе никад није спомињао. — одговори му Стојић.

— А и ви сте привник?

— Не господине. Та ми смо обојица медицинари. —

— А кад ли је Милош напустио правну струку?

— Ја се не сећам да је он икада био правник. Он ми о томе не рече ништа. Ја га већ две године познајем као медицинара.

— Дакако да је био правник. Та то је била и моја и његовог оца жеља. А гледај, од кад је са мном раскрстао, раскрстио је и с науком на коју сам га ја готово силом навео. Јадан мој брат а његов отац, да то зна преврнуо би се у гробу.

— Дакле је Милош? —

— Син мога рођеног брата. —

— Али господине зашто је онда Милош напустио име свога оца, те се пише Живковић?

— Шта? Живковић? Та је л' могуће?!

— Новика Јанковић зачуђено.

— Тако је господине. Ја Милоша од

кад знам, знам да се призива и пише Живковић; ја немам појма о томе, да је он пре носио друго име. Он ми о својој породици никад ништа није говорио; па ни за вас ми не рече да сте му рођени стриц.

— Па реците ми молим вас, шта вам је казао о мени?

— Ништа осим онога што сам госпођици већ рекао.

— Па како вас је упутио мени?

— Казао ми је само да запитам ма кога у великој улици где станује професор Сава Јанковић, па ће ме сваки упутити вама, па тако је и било. —

— Шта професор Јанковић? — повикаше старац и кћи му у један мах, и почеше се сачуђено гледати.

— Тако је. — одговори Стојић, — али молим вас чему се ви чудите? дода брзо за тим.

— Али господине све оно што ми мало пре рекосте, па сад ово што сам на послетку од вас чуо, све то је доказ да је међу нама нека забуна.

— Каква забуна. —

— Та ја јесам Сава Јанковић, али нисам професор, већ варошки мерник. Професор Сава Јанковић станује у овој истој улици, али преко пута од нас. —

— Та је ли могуће? — изусту Стојић. — А од чуда не може да дође до других речи.

Док су они тако говорили, стојала је Босиљка као скамењена, а сад се и она умеша у разговор.

— Јесте, јесте — рече она између осталог — професор Јанковић има медицинара рођака, коме ја истина не знам имена; а има и кћер од десет година, којој је по свој прилици онај поклон намењен, који сте ви господине мени допели. — и она сад исеказа опу шта се десило с лутком.

Реч по реч, па су за кратко време били са свим на чисто, да је Стојић и поздрав и поклон донео камо није требало.

Пошто су још неко време разговарали, замоли Стојић и Јанковића и кћер му да му опросте што их је бадава узнемирио, и чинио им неприлике, па онда се диже да пође, не би ли однео и поздрав и лутку

онамо камо је у истини однети и требао, и не би ли свог друга писмом о свему, што му се десило, обавестио. Но при поласку морао им је обећати, да ће им доћи на вечеру. Па то је и учинио.

За време док се Стојић бавио код куће долазио је чешће у Н. а сваки пут је Јанковићеве посетио. Није дуго трајало, а по Н. и Б. пуче глас, да је Стојић Босиљку испросио.

— Оче, — рече једнога вечера Босиљка своје оцу, када јој је почео рећати какве ће јој све радости о сватови јој

спремити — оче, све си ми учинио, сваку си ми жељу испунио, испуни ми још и ову: дозволи да Милоша и оног шегрта што је Милана нама унутри позовем у сватове. Та да њих није, ко зна би ли ме ти овако срећну сада уз себе гледао.

— На нека ти и то буде мазо моја. Одговори јој отац и пољуби је у косу.

И када је ~~Евануо~~ први дан год. 1883. добио је Милош од Босиљке писмо, у коме му поздравља нову годину и којим га позива у своје сватове.

Милева Симића.

ЧИТУЉА.

† Јован Бошковић. Први дан Божића о. г. ожаостио је књигу и школу српску, јер је уграбио из редова живих великог Србина, мудра државника, знаменита учитеља, изврсна књижевника и од скоро министра просвете у краљевини Србији, Јована Бошковића. Јован Бошковић се родио 1833. г. у Нов. Саду и ту изучио основне и ниже разреде средње школе, па онда продужио у Пожуну и Бечу више науке. По струци је био језичар (филолог) и писао је многе лепе и научне расправе на том пољу. Био је учитељ велике школе у Београду и лане, кад се тамо променуло министарство, постао је министар просвете, у ком је својству и преминуо. У Србији се бави око 30 година, али је међу тим временом пробавио неко време и овамо у нашој средини, и био у два маха послаником на српском нар. цркв. сабору у Карловцима и 1871. године изабран за горњокарловачког епархијског школског референта, као такав функцирао неко време. Кад га пак као таквог није потврдила хрватско-славонска влада врати се у Нови Сад и постане уредником „Летописа“ „Матице Српске“. Он је дакле послужио ово и онострано Српство верно, савесно пером и делом и задужио је народ наш вечном захвалом, те му с тога и ми довикујемо: вечна ти успомена многозаслужни покојниче!

Марија удова Стефановић мати г. Љубе и Венијамина (Мише) Стефановића трговаца и грађана новосадских преминула је на туцим дан 1892. г. у Панчеву код своје кћери у својој 97. години живота. Покојница је била све до смрти крепка и окретна, весела и увек гостољубива домаћица, као мати и сунруга свагда примерна. Лака јој црна земља била!

Љубица Поповићева изврсна ученица Ш. р. осн. нар. школе у Бечкереку, померка и шег заслужног учитеља в. бечкерекког Павла Ј. Поповића преминула је у 8 години живота свога од несретне вратобоље. Она беше сва нада и утеха својих нових родитеља стрица Павла и

стрине Љубице Поповићке. Нека приме наше саучешће а покојници нека Бог даде рајска насеља, која су за такве невине и анђелске душе и спремна!

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

С овим бројем отпочињемо, у име божје, осму годину нашег листа.

Досадањи одзив наше читалачке публике даје нам уверење, да смо погодили жељу и потребу нашег женског света и утврђује нас у нади, да ће поштована публика својом претплатом потпомоћи и у будуће ово дело подузеће и да ће нам својом многобројном претплатом пружити прилике, да наш лист још више усавршимо. У то име умољавамо све досадање претплатнице и претплатнике да се и за ову 1893. годину претплате и уједно да у овоме кругу, међу својим познатима, шире вољу за читање овог поучног и забавног а уз то и најјевтинијег српског листа, који је намењен ли женскињама и њиховом добру и напретку.

Лист ће излазити и даље на оваком целом табаку једанпут месечно и то, сваког првог дана у месецу, по стар. календару.

Цена му остаје као и досад годишње: 1 форинта или 2 круне за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину, а 2¹/₂ динара или 1 фор. 20 п. за Србију и све друге земље. Претплата се плаћа уједанпут и напред за целу годину и шаље се у плаћеном писму или поштанском упућеницом на уредништво овог листа, или се предаје нашим умољеним скупиљачима, које смо у ланском последњем броју означили.

Овај 1. број шаљемо свима досадањим нашим претплатницима у нади да ће се и даље претплатити. Који пак од наших досадањих претплатника, ма из ког разлога, не би били вољни да држе и за ову 1893. год. наш лист, учтиво их умољавамо, да нам врате овај 1. број.

Сретна вам свима нова година!

У Новом Саду 1. јануара 1893.

Уредништво.